

Sarkis Hatspanian: 1915'İN 100. YILINDA CİZRE FACİASININ DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ

Posted on 15/09/2015

Okuduğunuz yazıyı kaleme almamın ilk nedeni bugün doğmuş olan sevgili Hrant'ın anısını canlı tutma duyarlılığı iken, ikinci neden onu bizden fiziken ayıran kallesliğe inat her soy ve boydan yüzbinlerce insanın "Hepimiz Hrant'ız, hepimiz Ermeni'yiz" söylemiyle tek vücut kenetlenerek son yolculuğuna uğurladığı günden bu yana, aynı sloganın geçen hafta Cizre'yi abluka altında tutan "T.C." polis ve askeri güçlerinin sivil halka hoparlörlerle

"Ermeniler sizinle gurur duyuyor, *hepiniz Ermenisiniz*" diye anons edilmesine karşılık olarak "Hepimiz Ermeni'yiz, hepimiz Cizre'yiz" şeklinde yeniden gündeme gelmesidir.

Cizre, aynı zamanda Hrant'ın sevgili eşi Rakel'in doğup-büyüdüğü Silopi'ye altı-üstü 30 kilometre uzaklıktaki eski bir Ermeni yerleşkesi olup, soykırımın önemli güzergâhlarından da biridir. Bununla ilgili çok daha fazlasını yazmak gerektiğine inandığım halde şimdilik Serdar Korucu'nun bir-iki gün önce yayınlanan "100 yıllık hikaye: 1915'te Cizre'de ne yaşandı ?" pek öğretici ve düşündürücü yazısının⁽¹⁾ yeterli olacağını sandığımdan, genellikle Mardin bölgesi, özellikle de Şırnak ve çevresi Ermenileriyle ilgili bir yazı yazma görevini 'bir başka bahara' bırakıyorum. Cizre örneğinde olduğu gibi, "Ermenilerin acep böylesine kaç tane 100 yıllık hikayeleri vardır ?" bugün, 2015'te de güncel olan sorusunun cevabını bizim yerimize varın siz düşünün de, ben bu vesileyle önemli olduğunu düşündüğüm iki anımı sizlerle paylaşmak istiyorum.

Sevgili Hrant'ın 2002-2006 yılları arasında gerçekleştirdiği Doğu Ermenistan ziyaretlerinden birinde ona "AGOS'un sayfalarından birini "Yüz yıl önce Ermeni basınında ne var, ne yoktu" başlığı altında yayınlanma fikrine gazete yönetiminin sıcak bakması halinde, bu konuda elimden gelen yardımı esirgemeyeceğimi söylemiş ve soykırım mağduru dört nesil Ermeni insanının "Fiilen 'T.C.' devletinin işgali altında olsa da, bugün evimizde bilfiil olarak Kürtler yaşıyor" gerçeğiyle yaşayagelmesinden hareketle, halkımıza reva görülen soykırımın Türk toplumunun insanlarından çok daha fazla Kürt toplumunun günümüz nesli tarafından bilince çıkarılması gerektiğiyle ilgili ciddi kaygılarım olduğunu iletmıştim. Hrant, "en gerçekçi gözlemlerim bana da Kürtlerin soykırımla yüzleşmesinin bizim açımızdan daha önemli olduğunu gösterse de, aramızda yıkılmış olan köprünün geçilmesi işinin Türk aydınları tarafından omuzlanacak çabalar sonucunda gerçekleşebileceğini sanıyorum" deyivermiş ve topu daha fazla ilişkili olduğu 'Türk solu' veya o cenahtan sayılan kesime yuvarlamıştı. O günden bu yana, yani politik arenada HDP'nin varedilmesine dek geçen zaman zarfında gözlemlediğimiz gerçek, soykırımın yarattığı adil Ermeni davasıyla namusluca yüzleşme çabalarında bulunan onlarca Türk aydınının bir o kadar, hatta çok daha fazla basılı-yayıllı çalışmalarına şahitlik etmiş olsak da, yüz yıldan beri 24 nisan 1915 günü tutuklanarak ölüme yollanan değerli aydınlarının barbarca katledilişini Ermeni ulusunun yokedilişinin sembolü olarak anmakta olan halkımızın tarifi imkânsız acılarını paylaşarak, yaralarının sarılması çabalarına aktif şekilde el veren Kürt aydınların sayısı, halen bir elin beş parmakları kadar bile değil ne yazık ki ! Bunun en önemli göstergelerinden birisi, o da senenin sadece tek o günü ve birkaç saatliğine bile olsa, "acımız acımızdır" diyerek 24 nisan'da Taksim ve Diyarbakır'da toplanan, yasımıza saygılı, sorunumuza duyarlı insanların sayısı arasında yapılacak mukayesedir. Ve bu karşılaştırma, 1915 sonrası mucizeyle yaşayagelmiş neslimizin devamı olan Ermeni insanının Kürtlerle ilgili yukarıda belirttiğim "aklından hiç çıkmayan" düşüncesindeki haklılığın parmakla gösterilmesi kadar bariz olduğundan, aksi ispat edilmeyene kadar hep bir ölçüt olarak algılanıp, öyle de kalacaktır. Bu bağlamda 29 mart 2015'te kaleme aldığım "Nereye HDP nereye ?" başlıklı yazımda sorduğum sorularla, yükselttiğim tüm sorunların şimdi de güncelliklerini koruyor olduklarını hatırlatmayı da isterim.⁽²⁾

Hrant, bu konuyla ilgili kaygılarını son kez bulunduğu Yerevan'dan İstanbul'a dönüşü, yani 2006 eylül sonu-ekim başlarında Nagehan Alçı Ayan adlı bir gazeteciyle yapılan söyleşisinde belirtmişti.⁽³⁾

"Hrant Dink: Ama bakın ben bu bir soykırımdır dedim ama, bunu Türkler yapmıştır demedim.

Kim yaptı ?

Hrant Dink: Çok fazla Kürt de vardı. 1915'te yaşananlar sadece Türk meselesi değildir. En az Türk kadar Kürt meselesi ve Avrupa meselesidir de. Zaten o tarihte Türk kavramı yoktu. Osmanlı vardı.

Kürtler sorumlu diyorsunuz. Sizce işin içine Kürtleri sokunca onlar da soykırım kelimesine alerjik mi yaklaşacak ?

Hrant Dink: Bilmem.

Yani sizce soykırıma gösterilen tepki Türklere has bir alınganlık mı ?

Hrant Dink: Hayır. Ben Kürtlerden de tepki olduğunu ve olabileceğini görüyorum."

Hrant, haklı olmasına haklıydı tabii de Ermenilere yapılan soykırımla ilgili "Kürtlerden tepkinin ne olduğunu ve ne olabileceğini görmek" ona değil, bize nasip oldu. İfade edilenin ne anlama geldiğini bilmeyip, merak edenlere Hrant'sız geçen son sekiz senenin basın-yayın arşivlerine bir göz atılmasının yetip de artacağını belirterek, Kürt-Türk sevişmelerinin sıcaklığının topluma hissettirilmesi gibi ihtiyacî hallerde, "bu toprakların asıl yerlisi değil, Kafkasyalı göçmen bir halk" olduğumuzdan tutun, sıradan Newroz kutlamalarının kâh öncesi, kâh esnası ve bazen de sonrasında hiç utanıp-arlanmadan 77 milyonluk nüfusu olan devletin (yarısına yakınının Kürt olduğu iddia edilen) vatandaşlarına "Bu ülkede kalıcı barışın oluşmamasında Ermeni lobilerinin rolü" türünden ucuz, à la turca oyunların

ajitasyon ve propagandasının borazancısı olma talihsizliğinin kimlere, hangi Kürt güçlerine yaptırıldığı sadece rencide edilen yüreklerimizde değil, belleklerimizde de silinmezcesine arşivlenmiş olduğunu da hatırlatırım.

1980'li yılların sonlarında PKK'nin yayın organlarından Serxwebûn dergisinin merkezi F. Almanya'nın Köln şehrindeydi. Derginin bir sayısında Adıyaman ve Malatya tarihiyle ilgili yayınlanmış bir yazı nedeniyle beyninin tepesi atmış olan babamla yazı işlerinin bulunduğu büroyu ziyaret ettiğimizde, onun haklı çıkışmalarını sabırla dinlemekte olan hanımefendiye “sizden ricam kızım, Türk devletinin bize yaptığıнын aynısını yapmamanızdır. Onların tarihi nasıl çarpıttıklarını dünya-alem biliyor, eğer siz de aynısını yaparsanız, bu sizlerin de Türklerden farklı olmadığınızı gösterir. Ben bilinmeyen tarihlerden bu yana Adıyaman'ın asıl yerlisi bir Ermeni olarak, derginizde Semsûr-Meletî başlığıyla her iki şehrin tarihine dair yayınlanmış olan yazıların tarihî gerçeklerle herhangi bir ilgisi olmadığını size bildirmek için buraya geldim. Tarihi çarpıtarak özgürlüğe ulaşılmaz, Türkleri kopyalayarak gittiğiniz bu yol yanlış bir yoldur” dedikten sonra, babamı saygıyla dinlerken ardı ardına çay-kahve servisi yapmaktan da geri kalmayan genç hanımın bizi nemli gözlerle yazıhaneden uğurladığında nedendir bilmem büroda bulunan diğerlerin duyamayacağı, fısıltıya yakın bir sesle “ben de bir 1915 Ermeni yetiminin torunuyum Khalo⁽⁴⁾, acılı anlatımınızı dinlemek, isyanınızın şahidi olmak, inanın benim için onurdu” demesine babamın “umarım Ermeni nenenin acısını omuzlamayı da onur sayarsın birgün” diye karşılık vermesini hiç unutamiyorum.

Babamın o gün, onun vicdanına yüklediği manevi ağırlıkla adını bile bilmediğim, nenesinin Ermeni olduğunu itiraf eden o ‘Kürt kızı’ şimdi nerelerde, ne hallerdedir bilemiyorum ama, odur-budur, nerede ve kimler tarafından yayınlanırsa yayınlansın enva-i türden Kürt basın ve yayın organlarında her “bajarekî bakûrê Kurdistanê”⁽⁵⁾ tanımlamasına rastladığımda babamı rahmetle anar, devekuşu misali, binyılların yazılı tarihine sahip olan Ermeni ve Asurî-Süryanî halkları sanki yokmuş gibi davranarak, çarpık bir tarih yazımına kalkışan Kürt kesimlerinin bunu bilinçli olarak yaptığını düşünür ve ciddi bir bilim dalı olan tarih hakkında temel sayılabilecek bir bilgisi olmayan kendi yeni nesillerinin bilincini aynı Türk devletinin

başvurduğu metodlarla zehirlemeye kalkışmalarına şaşırır dururum.

“T.C.”nin tarih çarpıtmalarının pek hayırsız bir “kopyala-yapıştır” işleminde bulunmaktan geri durmayan Kürtlerin sözkonusu kesimini temsil eden sözümona ‘aydınları’ hakkında zamanında pek isabetli bir “Kürt aydını, Türk aydınının kötü bir kopyasıdır” tanımlamasında bulunmuş olan İsmail Beşikçi gibi “yeni bir tarih yazımı” gerçekleştirme derdinden müzdarip ‘bilim adamının’ da, onun bu toprakların en kadim halkları olan Elen, Ermeni ve Asurî-Süryanîler sanki yokmuş, olmamış ya da durduk yerde buharlaşmışlar gibi davranarak kaleme aldığı binlerce sayfalık anlatımlarının da tarafımızdan ciddiye alınmadığının bilinmesinde yarar görüyorum. Cizre faciası, “sana yapılmasını istemediğin şeyi başkasına yapma” doğrusunun aksine eylemde bulunmuş, yani eli masum Ermeni ve Asurî-Süryanî kanına bulaşmış olan yağmacı-gaspçıların bugünkü masum torunlarına reva görülen bir faciadır. Ve sanki tarihin bir cilvesi olarak karşımıza çıkan gerçek, bundan en büyük dersi alması gerekenlerin bir zamanlar Cizre’de savunmasız Ermeni ve Asurî-Süryanî insanını katledenlerin bugün ezilen, vurulan, kırılan torunları olduğu gerçeğidir. Bu bağlamda değişmesi arzulandığı halde, asıl beklenenin, tarihsel varoluş karakterini şimde de sürdüren Türk devletinin masum insan kanı dökmeye alışık aşşağılık temsilcilerinin değil, dün vuranla birlikte elele vererek, vuranların safında yer almışların da içlerinde buldukları günümüz neslinin, bugün kendisini vuran-kıranla karşı karşıya bulunduğu halde bile, ‘vurulması gereken hedef’ olarak gösterilen ve ‘hain’ damgasını yemekte olanların, aynı devlet tarafından Kürt olarak değil, Ermeni olarak adlandırılmalarına kayıtsız kalmalarıdır.

Burada “T.C.” açısından oldum olası değişmeyen şey; Kürt ulusal uyanışını, özgürlükçü hareket taraftarlığıyla, haklı bir davanın savunuculuğunu yapanların ‘sünnetsiz’ Ermeni olarak görülüp, öyle tanımlanması gerçeği iken, Kürtler açısından şaşılmalı olan, kendi ulusal varlıklarını tehdit eden işgalci bir devletin ezgi ve baskılarına karşı koyma çabalarının, direnişin, isyanın, yani onurlu insana özgü tüm özelliklerin taşıyıcısı olma şerefine nail olmanın, tek sözle anti-“T.C.” olarak damgalanan her ama her eylemin, eskiden olduğu gibi, şimdi de ‘iflah olmaz’ Ermenilerin oldum olası suçlu omuzlarına yüklenilmesine, yapılanın

ihanet olarak görme ve gösterilmesine, yani kendi atavizliklerinde soykırımı uğratılmış Ermenilerin sürekli olarak hakaretlere uğratılıp, aşağılanmalarına gereken en insanî tepkiyi, Newroz günü Diyarbakır'da alanlara dolmaları misali göstermemeleri, Şırnak'tan Van'a, Mardin'den Ağrı'ya, Urfa'dan Bingöl'e yek vücud⁽⁶⁾ "Yeter ulan... Ermeniler kadar taş düşe başınıza" diye bas-bas bağırarak, "Hepimiz Ermeniyiz" diye yollara düşüp, yürümemeleridir. Ve herkesin de gördüğü gibi, hele hele 1915'in yüzüncü yılında arzulanan böylesine bir tepkinin varolmayışı, tüm bu zulmün merkezi Ankara ile yıllardan beri süregelen açık-gizli görüşmeler sonucu, çoktandır bağımsız Kürt devleti, hatta federatif bir devlet talebi bile olmayan PKK çevrelerinde olduğu gibi diğer Kürt kesimlerinde de adil Ermeni davasıyla namusluca yüzleşme engelini aşabilmenin becerilemeyişi nedeniyle olsa gerektir.

İşin ilginç yanı, içinde bulunduğumuz 1915'in yüzüncü yılında "T.C."de toplumsal belleğin 'şimdiki nesiller tarafından bilinmeyen veya unutulmuş bir olay' gibi gösterilmesine büyük bir itinayla dikkat edilen Ermeni soykırımını gerçeğinin feci sonuçlarını Kürt cephesine hatırlatan tarafın bizzat Türk devletinin olmasıdır ve eğer bu bilinçli olarak yapılıyorsa bir sorun, yok öyle değilse iki sorundur !

Öyleki, güneş gibi balçıkla sıvanamayacak tek gerçek, Ermeni sorunu çözülmeden Kürt sorununun çözülemeyeceği gerçeği olduğundan, İsmail Beşikçi'nin tarifi dışındaki Kürt aydınlarının bu mesele hakkında ciddi olarak duruş sergileme zamanının geldiğini ille de Türk devletinin zorlamalarıyla farketmesine hiç gerek yoktur. Bunu, "Batı Ermenistan'da, bundan 100 yıl önce 1,5 milyon günahsız insanımızı barbarca yok ederek, sadece askeri bir işgal gerçekleştirmiş olanlarca kurulan "T.C." devletinin, bugün aşağılamak istediği her ama her şeyi Ermenilerle, yutmayı çok istediği halde bir türlü bütünüyle yutamadığı Ermenistan'a bağlama çabasındaki temsilcileri kadar, her metrekaresi Ermeni kanıyla yıkanmış bu topraklarda, şimdi soykırım tehdidi altında yaşayan sıradan Kürt insanları da anlasalar ya keşke" diye dilediğim halde, Palu'da sahibi 1915 yılında boğazlanan bir Ermeni'nin evinde doğma ve Diyarbakır'ın 'Gâvur mahallesi' Khançepek'te sahibi barbarca katledilen bir başka Ermeni'nin evinde büyüyen HDP eşbaşkanı Selahattin Demirtaş'ın daha

dün, 14 Eylül 2015 günü Ermenilerin kutsal dağı Ararat'ın eteklerinde, esaret altındaki o heybetli dağdan bile utanıp-arlanmadan yaptığı "Kürtler, binlerce yıldır bu toprakların gerçeğidir. 1071'de Alparslan Malazgirt'e gelmeden önce de Kürtler burada vardı. O zamanlar da Kürt beyliklerinden destek alınarak Anadolu'nun kapıları açıldı. Kürtlerle ittifak yaparak bunu başardılar. Şimdi Türk halkı bu ittifakı, işbirliğini unutarak nasıl kardeşliği sağlayacak ? 1920'lerde Kurtuluş Savaşı'nda, Çanakkale'de, Antep'te, Adana'da kim beraber savaştı ? Kim göğsünü düşmana karşı beraber siper etti ? Kürtler de, Türkler de vardı. Madem vatanı ortak vatan yaptık, madem beraber mücadele ettik, madem bu vatanın her karış toprağında bizler kanımızı ortak döktük, o halde eşit yaşamamanın kime nasıl bir zararı olabilir"⁽⁷⁾ şeklinde oldum olası Türk iktidarlarıyla ortak olarak işlenmiş toplumsal bir suçun itirafında bulunduktan sonra, neden bilmem HDP'ye sempati duyan Ermeni dostlarımın yüreklerinin derinliklerinde sakladıkları gelecek güzel günlere olan umutlarını yitirme eşiğindeki ruh hallerini gözönünde bulundurarak, şimdi Balıklı Ermeni mezarlığında kemikleri ters dönen Hrant'a "Ah, sevgili kardeşimiz, ah... tam da doğum gününün arifesinde dost bildiğimiz kesimlerin sözcülüğünü yapan Kürd'ün bize reva gördüğü bu mu olacaktı" diye, kafamı iki elimin arasına alıp, "tarih gerçekten de tekerrürden mi ibarettir?" acaba diye kara kara düşünüyorum artık !

Sarkis HATSPANIAN

Yerevan, 15 eylül 2015

DOĞU ERMENİSTAN

1. http://www.radikal.com.tr/turkiye/100_yillik_hikaye_1915te_cizrede_ne_yasandi-1433105
2. <https://tarihvetoplumlar.com/sarkis-hatspanian-yazi-nereye-hdp-nereye/>
3. <http://www.haber7.com/guncel/haber/188966-hrant-dink-soykirimi-asil-kurtler-yapti>
4. Khalo, Kürtçe'de "Dayı" demektir.
5. "Bajarekî bakûrê Kurdistanê", Kürtçe "Kuzey Kürdistan'ın şehirleri" demektir.

6. Aslı Farsça olan “yek vücut” Kürtçe’de de “tek vücut” anlamını taşır.

7. http://www.radikal.com.tr/politika/selahattin_demirtas_hdp_baraj_altinda_kalsin_diye-1434140

Diğer Yazıları: <https://tarihvetoplumlar.com/sarkis-hatspanian/>